

Les partícules confirmatòries (com a *question tags* i com a respostes confirmatives) en català (amb especial referència al nord-occidental i al rossellonès)

Xavier Rull - Universitat Rovira i Virgili
xavier.rull@urv.cat

Rebut / Received: 11/01/22

Acceptat / Accepted: 18/08/22

Resum. Les partícules confirmatòries (com a *question tags* i com a respostes confirmatives) en català (amb especial referència al nord-occidental i al rossellonès). Les preguntes poden ser obertes (en espera d'una resposta afirmativa o negativa) però també poden ser confirmatòries (és a dir, es parteix d'un pressupòsit que cal confirmar). En aquest segon cas, en les preguntes poden aparèixer les *question tags*, com *oh*. Aquest article reporta totes les *question tags* del català, indicant els contextos sintàctics precisos en què ocorren (inici o final, si bé, tot i que en principi totes poden ocórrer en dos contextos sintàctics, no totes apareixen a tot arreu). Es fa un èmfasi especial en els parlars nord-occidentals.

Paraules clau: *question tag*; *partícula confirmatòria*.

Abstract. Confirmatory particles (as *question tags* and as confirmatory answers) in Catalan (with special reference to Northwestern areas). Questions can be open-ended (waiting for an affirmative or negative answer) but they can also have a confirmatory interpretation (i.e. there is an assumption that may be confirmed). In the latter case, question tags (like *oh*) may appear in the questions. This paper reports all the question tags in Catalan and the precise syntactic contexts in which they occur (at the beginning or at the end; although in principle they can all occur in two syntactic contexts, not all of them appear everywhere). Special emphasis is placed on the north-western dialects.

Keywords: *question tag*.

1. Plantejament¹

Si parlem de *question tags* del català, hom pensarà segurament en la partícula *oi*. Tanmateix, n'hi han d'altres, com *oh*, dita sobretot en els parlars septentrional i nord-occidental (*Oh que vindràs?*). A banda, les *question tags* poden anar a l'inici o al final (*Vindràs, oi?* versus *Oi que vindràs?*) i algunes com *oi* també poden funcionar com a resposta escarida, malgrat que és poc freqüent. En aquest article s'ofereix un repertori descriptiu de les partícules confirmatòries en català, amb especial referència als parlars nord-occidentals. El treball s'estructura en dues parts. La primera reporta l'ús de les *question tags*, amb un cert deteniment quan s'apel·la a la certitud. La segona reporta l'ús de partícules confirmatòries com a respostes confirmatives. Finalment es fan alguns comentaris sobre possibles etimologies.

2. Introducció

Una resposta afirmativa o negativa pot deure's a dues menes de preguntes:

- a. La pregunta oberta, on qui formula aquella pregunta desconeix la resposta, per exemple: *Vindràs a la festa?* o *Sisplau, diguem si vindràs a la festa* (qui emet la pregunta no sap si l'interpel·lat té intenció d'anar a la festa).
- b. La pregunta on es pressuposa una resposta, per exemple: *Vindràs a la festa, oi?* (qui emet la pregunta dona per fet que l'interpel·lat té intenció d'anar a la festa, i només vol una confirmació). En aquest cas, l'oració està formada per dos elements (Castellà i Cuenca, 1995; Cuenca, 1996): una afirmació (*Vindràs a la festa*) i tot seguit la partícula confirmatòria amb una entonació que indica que allò és una pregunta (*oi?*)².

En ambdós casos es pot respondre el mateix, per exemple *sí* o *no*:

- (1) a. *Vindràs a la festa?* - *Sí*.
b. *Vindràs a la festa, oi?* - *Sí*.
- (2) a. *Vindràs a la festa?* - *No*.
b. *Vindràs a la festa, oi?* - *No*.

Tanmateix, si la resposta a la pregunta que cerca confirmació és negativa, sol complementar-se amb més d'informació:

---

1. L'autor agraeix les aportacions de Mar Massanell i Albert Turull.

2. Deixem altres contextos que es poden afegir al significat bàsic interrogatiu, com ara quan s'indica estranyesa per un fet: *No tenen cotxe, vostès?*; o *Ja te'n vas?* en comptes de *Te'n vas?* (GIEC, pp. 1252-1253).

- (3) *Vindràs a la festa, oi? - No. És que no puc.*

Aquí és quan sol aparèixer el mot *pas*:

- (4) a. *Vindràs a la festa, oi? - No pas! Tinc altres coses a fer!*
 b. *Els ajudarem, oi que sí? - No pas jo!*

El mateix ocorre en una pregunta que pressuposa una resposta negativa i l'interlocutor emet (contra pronòstic) una resposta positiva:

- (5) a. *Oi que no ho vols, això? - Sí que ho vull!*
 b. *Al final no vens a la festa, oi? - Sí, sí que vinc. És que creia que havia d'anar a treballar però al final no hi he d'anar.*

En els casos de (5), l'explicació addicional és necessària perquè respondre una partícula afirmativa *sí* escarida podria malinterpretar-se: si hom pregunta *Oi que no ho vols, això?* i l'altre respon amb un *sí* escarit podria semblar que confirma que no vol allò.

S'anomena *afirmació emfàtica* una resposta afirmativa dita després d'una pregunta que cerca una confirmació, i *negació emfàtica* una resposta negativa dita després d'una pregunta que cerca una confirmació³.

D'altra banda, les respostes afirmatives i negatives poden contenir més informació que la simple afirmació o negació, com ara una informació complementària que revela més o menys predisposició a allò. Així, el mot *prou* pot funcionar com a resposta afirmativa a un suggeriment, per tant seria sinònim de *sí*; però també evoca un *m'agrada* (aquest ús es troba sobretot en els parlars nord-occidentals):

- (6) a. *Demà anem al cine? - Prou!* ('sí que m'abellix' / 'bona idea!')
 b. *Pensava convidar l'Arnau al sopar... - Prou!* ('bona idea!')

Un altre exemple seria el mot *ja*. És sinònim de *sí*, però incorpora resignació; qui ho diu accepta allò que s'ha proposat però no acaba de veure-ho clar, o ho accepta perquè veu que no hi ha cap més opció i, malgrat que no li agrada, entén que no hi ha més remei (el mot equivalent castellà *ya* funciona igual):

- (7) a. *Ho farem com jo dic. - Ja, però no m'acaba de convèncer...*
 b. *Demà hem d'anar al cine. Sé que no t'agrada gaire, però és que plourà tot el dia. On vols que anem!? - Ja...* ('d'acord, ho accepto perquè no hi ha més remei')

---

3. Per a més dades sobre aquest concepte, vegeu Batllori i Hernanz (2013).

Un tercer exemple el tindríem en una resposta negativa, on pot arribar a usar-se *gens* no només com sinònim de *no*, sinó evocant un rebuig total (per tant, seria sinònim d'una expressió com *en absolut*, *ni pensar-ho* o *ni boig* (o *ni boja*) o, en castellà, *en absoluto* o *para nada*):

- (8) a. *Ho farem com jo dic. - Gens! Ni parlar-ne!*
 b. *No seria millor anar al cine, demà, si ha de ploure tot el dia? - Gens. Millor que ens quedem a casa.*

En preguntes que cerquen una confirmació es poden emprar partícules que ajuden a confirmar allò plantejat per qui emet la pregunta: són les *partícules confirmatòries*. Quan apareixen en preguntes parlem de *question tags* (etiquetes interrogatives)⁴.

3. Les partícules confirmatòries com a *question tags* (1)

Pel que fa a les partícules confirmatòries utilitzades com a *question tags*, poden anar anteposades a la pregunta (llavors s'acompanyen del mot *que*) o posposades (llavors es diuen absolutament o bé s'hi afegeix... *que sí*).

Una de les partícules confirmatòries utilitzades com a *question tag* més corrent a Catalunya (però desconeguda al País Valencià) és *oi*:

- (9) a. *Oi que vindràs al sopar?*
 b. *Vindràs al sopar, oi?*
 c. *Vindràs al sopar, oi que sí?*
 d. *Que bonic, oi?*
 e. *Ja sé a qui ho podem demanar. - A la Maria, oi? (GIEC, p. 1254)*
 f. *Oi que ahir tenieu convidats a casa?*
 g. *Vau arribar força d'hora, oi?*
 h. *Anirem a la platja, oi?*
 i. *M'acompanyaràs al veterinari, oi?*

Una altra partícula confirmatòria utilitzada com a *question tag*, igualment usual, és *no*:

- (10) a. *No que vindràs al sopar?*
 b. *Vindràs al sopar, no?*
 c. *Vindràs al sopar, no que sí?*
 d. *Que bonic, no?*
 e. *Ja sé a qui ho podem demanar. —A la Maria, no?*

---

4. Cuenca (1996) en diu *marcant cua* però, com veurem, aquestes partícules poden anar a l'inici de la frase.

- f. *¿No que em vindreu a ajudar vosaltres?* (Solà, 2002, p.2744)
 g. *Al final va poder plegar d'hora, no?*
 h. *Fer tot això seria molt complicat, no?*

La forma estàndard del català sol rebutjar [10a], [10c] i [10f], perquè no són presents en tots els parlars (de fet, Castellà i Cuenca, 1995) indiquen que *no que...* en posició inicial és impossible); tanmateix, són freqüents en la parla quotidiana del Camp de Tarragona (Hualde, 1992) i el Priorat.

Pot semblar paradoxal que el mot usat per excel·lència per a expressar la negació, *no*, s'empri com a partícula confirmatòria. I, de fet, no s'ha arribat a formular una explicació clara per a aquest ús (a tall de mostra, Solà, 2002 es limita a indicar aquest ús sense explicar-ne la mecànica que hi ha al darrere). Però segurament té a veure amb una idea d'envit: qui fa la pregunta planteja una cosa i, en certa manera, invita qui ha de respondre a negar-ho si és que realment vol negar-ho; és a dir, l'impel·leix a haver de respondre vulgui no vulgui, tot plantejant la possibilitat de la resposta negativa. Aquest ús segurament es deia primer en la posposició (*Vindràs, no?*) i després devia estendre's als altres contextos sintàctics en què apareixen les *question tags*, ja desproveint-se completament de tot significat negatiu (*No que vindràs?*; o bé: *Vindràs, no que sí?*).

També existeixen aquestes tres partícules confirmatòries: *ah*, *eh* (amb *e* oberta)⁵ i *oh* (amb *o* oberta), totes tres tòniques⁶. Són força corrents en els parlars nord-occidentals i la primera també es troba a la Safor (Castellà i Cuenca, 1995); però, d'aquestes tres, només *eh* té un reconeixement clar en obres gramaticals i lexicogràfiques (per exemple, el *GD62, 2000*, indica que *eh* "Serveix per demanar l'assentiment"), potser perquè és present en molts parlars. En tot cas, les frases de (11) poden sentir-se amb freqüència al Priorat, les Garrigues, l'Urgell i la Segarra.

- (11) a. *Oh que vindràs al sopar?*
 b. *Oh que treballar tantes hores és dolent per a la salut?*
 c. *Vindràs al sopar, oh que sí?*
 d. *Digues: oh que treballar massa hores és dolent?*

5. Cuenca (1996, p. 399) fa notar que *eh?* no sempre funciona com a *question tag*, sinó que pot expressar altres coses, com en la frase *No ho he dit, jo, això, eh?*, on es realça allò que s'ha afirmat anteriorment. Igualment, Castellà i Cuenca (1995, p. 69) indiquen que, en una frase com *No ho facis pas, eh?*, la partícula *eh* tampoc és una *question tag* (no es pot dir **No ho facis pas, oi?*). Un altre exemple semblant: *No vos giqueu escapar cap, eh?* (Riera, 1992, p. 286).

6. Aquí s'han escrit amb *h* final perquè en l'ortografia catalana hi ha tendència a escriure una *h* final en interjeccions monovocàliques; però si s'optés per una altra solució gràfica, com *à*, *ò* i *è* –amb accent diacrític–, seria factible (de fet, Verdaguer (2002), Peytaví Deixona (2016) i el *DCVB* escriuen *ò*; i Gómez Duran (2016) escriu *hò*, basant-se en el *DECLC*). En tot cas, aquesta *h* en interjeccions no deixa de ser una mena de distinció diacrítica.

- (12) a. *Ah que vindràs al sopar?*
 b. *A que... no tens ous?* (eslògan de l'empresa d'ous i aviram PaviCamp, de Reus)⁷
 c. *Vindràs al sopar, ah que sí?*
 d. *Digues: ah que treballar massa hores és dolent?*
 e. *Acabaràs la feina, ah?* (Castellà i Cuenca, 1995, p. 70)
- (13) a. *Eh que vindràs al sopar?*
 b. *Vindràs al sopar, eh?*
 c. *Vindràs al sopar, eh que sí?*
 d. *Que bonic, eh?*
 e. *Ja sé a qui ho podem demanar. - A la Maria, eh que sí?* (és poc freqüent dir *A la Maria, eh?* en aquest context, però no és impossible)
 f. *Digues: eh que treballar massa hores és dolent?*
 g. *És boníssim, eh?* (Riera, 1992, p. 260)
 h. *¿Eh que procurareu ser puntuals?* (Solà, 2002, v. I, p. 2744)
 i. *Hi anirem, eh?* (GD62, 2000)
 j. *Eh que no és veritat?* (GD62, 2000)⁸
 k. *Així que l'ull de vellut que portaves l'altre dia no era d'una entrebancada, eh?* (Cuenca, 1996, p. 402)
 l. *Eh que és guapo?* (Cuenca, 1996, p. 402)

A banda d'aquestes *question tags*, n'hi han d'altres. A la Catalunya Nord i a la regió de Girona (i, segons el DCVB, també a la Ribagorça i per l'Orient català) s'empra *fa* en totes tres posicions:

- (14) a. *¿Fa que vindràs?* (DCVB, exemple de *fer*¹, accepció V, epígraf *d*)
 b. *Ens esperàveu, fa?* (DCVB, exemple de *fer*¹, accepció V, epígraf *d*)
 c. *¿Fa que sí?* (DCVB, exemple de *fer*¹, accepció V, epígraf *d*)
 d. *Fa que m'ho diràs, això?* (Verdaguer, 2002, p. 156)
 e. *Vindràs, fa?* (Verdaguer, 2002, p. 226)
 f. *Fa que anireu a Vilaür?* (GIEC, pp. 1253-1254)
 g. *Demà anirem a concert a Vilabertran, fa?* (DIEC, exemple de *fer*², accepció 21.3)

---

7. A les oueres de cartó que comercialitzen ho tenen escrit així; a la furgoneta ho tenen escrit així (amb accent a *que*); i les samarretes del Futbol Base Reus, patrocinades per aquesta empresa, també tenen això escrit a la part superior de l'esquena.

8. Aquest diccionari, dins l'entrada *eh*, recull la subentrada *eh que?* i la defineix com "oi que?".

Com a informació sintàctica cal destacar que –com indica la *GIEC* (p. 1254)– és possible intercalar un vocatiu abans de *que*. Aquest fenomen es dona amb *oi*, *no* i *eh*; i no es dona pas amb *oh* i *ah*:

- (15) a. *Oi, Bet, que demà no hi ha escola?* (*GIEC*, p. 1254)
 b. *Vejam, Martí i Laura: ¿no, Martí, que tu demà fas festa i tu, Laura, tens d'anar al metge?*
 c. *Vejam, Martí i Laura: ¿eh, Martí, que tu demà fas festa i tu, Laura, tens d'anar al metge?*

4. Les partícules confirmatòries com a *question tags* (2): quan s'apela a la certitud

Els mots o les expressions que apelen a la certitud d'un fet solen emprar-se també com a *question tags*. La *GIEC* (p. 1254) indica que el mot *veritat* funciona així; hi hem d'afegir que apareix en totes tres posicions:

- (16) a. *Vritat que vindràs al sopar?*
 b. *Vindràs al sopar, vritat?*
 c. *Vindràs al sopar, vritat que sí?*

Però a les Terres de l'Ebre i al País Valencià s'empra *tat* (truncació de *veritat*) amb aquest valor, també en totes tres posicions (Castellà i Cuenca, 1995; Cuenca, 1996) i també s'ha usat a la Catalunya). El *DCVB* (entrada *tat?*), ho defineix com “Reducció vulgar de *veritat*, usada per a demanar la conformitat dels altres amb allò que s'acaba de dir”.

- (17) a. *Tat que demà mos ham da llevar prompte?*
 b. *Demà mos ham da llevar prompte, tat?*
 c. *Demà mos ham da llevar prompte, tat que sí?*
 d. *Vols que vinguem demà, tat?* (Rull, 2013, p. 471)
 e. *Tat que ens entenem, mano?* (conté un lleu to d'amenaça)
 f. *Pare: tat que no vindrà lo tio seginero?* (Carcellé Freixas, 2009, p. 179)
 g. *Es allò que cruix, ¿tat, carinyo?* (*DCVB*, entrada *tat?*, exemple recollit d'un text de Joan Morcira, *Del folklore tortosí*, 1934, p. 407)
 h. *Sem a Perpinyà; tat? Vull anar a Narbona.* (Verdaguer, 2002, p. 304, citant Albert Saisset)⁹

9. El *DCVB* també du aquest exemple, però escriu *Narbuna*, tal com devia figurar al text original, *Jamecs*.

A les Illes es diu *no és ver* (GIEC, usat anteposat i posposat, si bé no sol aparèixer en la combinació *és ver que st*):

- (18) a. *Anireu a Vilaür, no és ver?* (GIEC, p.1254)
 b. *Jo pensaré en tu i tu pensaràs en mi. No és ver que hi pensaràs?* (exemple extret d'un poema d'Àngel Ruiz i Pablo, "Del cor de la terra", *Proses menorquines*, 1928)
 c. *Ja nos ne podem anar, no és ver?* (idem que l'anterior, poema "Viatge tràgic de l'amo en Xec de s'Ullastrar")
 d. *Oportunament, ¿no és ver?, farem una maniobra envoltant* (exemple extret de llibre de Valentí Puig *Tot contat*, 2012, versió electrònica)

Finalment, a la Catalunya Nord s'usa *ho és que*, si bé solament anteposat

- (19) a. *Ho és que anireu a Vilaür?* (GIEC, p. 1254)
 b. *Tu que saps de mèteo: ho és que demà plourà?*

Tanmateix, cal precisar que, en realitat, *ho és* o *ho és que* (tota l'expressió fixada) apareix en altres contextos significant simplement 'és veritat', per exemple com a resposta:

- (20) a. *Ho és!* ('és ver', dit com a resposta) (Peytavi Deixona, 2016, p. 64)
 b. *Ho és que tu, fins ara, ets reeixit sense pena a resistir al vent* (Verdaguer, 2002, p. 184, citant Albert Saisset)
 c. *Ho és pas, té pas re* ('no és cert, no té re, no li ha passat re') (Verdaguer, 2002, p. 184, citant Albert Saisset)
 d. *Ho és? Pobret. Veïam, conta-mé xò* ('de debò?; pobret, vejam, conta'm això') (Verdaguer, 2002, p. 184)

La presència del pronom feble *ho* adossat al verb *ser*, formant una mena de construcció, tampoc ens ha d'estranyar. L'adverbi *potser*, al Baix Vinalopó (Segura Llopes, 2003) i a Andorra i zones adjacents, sol dir-se *pot ser-ho*.

5. Les partícules confirmatòries com a respostes confirmatives

Les partícules confirmatòries poden utilitzar-se com a respostes confirmatives, si bé poc. Avancem que *no* (malgrat que és corrent com a partícula confirmatòria en el context de *question tag*) no s'empra com a resposta confirmativa, car precisament la seva funció bàsica és expressar negació.

En el cas de la partícula *oi*, pot aparèixer com a resposta però aquest ús és poc corrent. És molt poc freqüent com a resposta a pregunta oberta; en canvi, com a resposta a una pregunta que conté *oi* es diu un xic més (Badia i Margarit, 1994, pp. 720-721):

- (21) a. *Vindràs al sopar, oi?* - *Oi.* (poc freqüent, però es pot sentir)
 b. *Vindràs al sopar?* - *Oi.* (infreqüent)
 c. *Ho direu a tothom?* - *Oi.* (infreqüent)
 d. *No va passar exactament així, oi?* - *Oi.* (poc freqüent, però es pot sentir)
 e. *Oi que te'n recordaràs?* - *Oi.* (poc freqüent, però es pot sentir)

Reforçada amb altres mots, la partícula *oi* sí que sol dir-se com a resposta. La combinació *oi tant*, força freqüent, és sinònima de *i tant!* (o *i tant que sí!*). També es diu *oi tal*. Alhora, les combinacions *oi sí* i *oi tant* indiquen que el responent confirma la suposició formulada per qui ha emès la pregunta, però alhora afegeixen la idea que el responent tot just s'adona d'aquell fet gràcies a la pregunta que li han formulat. Verdaguer (2002) afegeix que *oi sí* s'usa a la Catalunya Nord. I segons Pla i Nualart (2012a) a la zona nord de Catalunya sol dir-se la combinació *oi ben bé*. Exemples:

- (22) a. *Vols gelat de maduixa?* - *Oi tant!*
 b. *Ho vols, això?* - *Oi, sí!* (Verdaguer, 2002, p. 225)
 c. *Ho vols, això?* - *Oi, no!* (Verdaguer, 2002, p. 225; significa 'i tant que no!')
 d. *És així?* *Oi, ben bé.* (Pla i Nualart, 2012a)
 e. *Ell és un traïdor.* - *Oi sens dubte.* (GD62, 2002 entrada *oi*)¹⁰
 f. *Dius que l'has deixat dintre el calaix?* *Oi tal, ara ho veig!* (GD62, 2002 entrada *oi*)¹¹
 g. *Quan vas anar a Sant Miquel el Fai vas veure el salt d'aigua?* - *Oi, sí! Quina passada!*
 h. *Quan vas anar a Sant Miquel el Fai vas veure el salt d'aigua?* - *Oi tant! Quina passada!*
 i. *L'altre dia vaig veure l'Anna. Em va semblar que estava molt desmillorada... Tu no creus que està més xafada ara que abans?* - *Oi, sí!* (el responent manifesta que, efectivament, troba l'Anna desmillorada; però també manifesta que ha passat a ser-ne conscient just quan li han formulat la pregunta)
 j. *T'hi has fixat, que la jaqueta cau d'un costat?* - *Oi sí!* (López del Castillo, 2001, p. 26) (el responent manifesta que, efectivament, la jaqueta va torta; però també manifesta que ha passat a ser-ne conscient just quan li han formulat la pregunta)¹²

En el cas de la partícula *oh* com a resposta, ha tingut una forta vitalitat a la Catalunya Nord); de fet, el *DCVB* (entrada *oh*) assenyalava que és "usada en el Vallespir, la Cerdanya i la part muntanyosa del Rosselló". També es troba a la Segarra, especialment tirant cap

10. Fabra (1956, p. 108) porta un exemple semblant: *Ell és un bon amic.* - *Oi; sens dubte.*

11. Fabra (1956, p. 108) també reporta *Oi tal!* com a exemple resposta confirmativa.

12. Però *oimés* (Pla i Nualart, 2012b), que és sinònima de *més* i, si va seguida de *si*, de *sobretot*, segons el *GDLC*, 1998, prové de l'expressió *hui més* 'd'ara endavant'.

a la vall del Sió (vers Agramunt), on s'usa com a resposta gairebé sistemàtica a qualsevol qüestió, o com a inici de frases de tota mena:

- (23) a. *Vindràs?* - *Ò.* (Verdaguer, 2002, p. 225)
 b. *Hò, ja m'hi esperava.* (Verdaguer, 2002, p. 184, citant Francesc Rous)
 c. *T'ha agradat?* - *Hò!* (Gómez Duran, 2016, p. 140)
 d. (conversa entre paletes a l'obra] *Per aquí ont ets tu hi ha el nivell?* - *Oh.*

A banda, *oh* pot anar reforçada amb altres mots o ocórrer en contextos determinats (igual que *oi*). Per exemple, pel que fa a la Catalunya Nord, segons Verdaguer (2002) *oh* també es pot usar amb reforç (*ò i tal*) i amb ironia per a negar: *Ò, té!* ('ara corro a donar-t'ho'; seria com quan es diu *Sí, home!* per a dir que no). Tanmateix, segons Gómez Duran (2016), en aquesta mateixa zona sols s'empra *oh* com a resposta escarida, si bé aquesta autora aporta dos contextos més on es diu *oh* com a resposta: *i hò!* i *més hò!*

Les partícules *ah* i *eh* no s'utilitzen com a resposta. *Tat* i *fa* rarament s'empren com a respostes, però poden arribar a aparèixer en aquest context.

A banda, a Lleida i rodalia s'ha utilitzat tradicionalment *eu* (amb *e* oberta) com a resposta (però no com a *question tag*):

- (24) a. *Aquell és lo Miquel, no?* - *Eu!*
 b. *Que vindràs, demà?* - *Eu!* (DCVB, entrada *eu*²)

Aquest ús de la partícula *eu* és recollit pel DCVB, tot indicant que es troba a Lleida, i ho defineix així: "Equival a «és clar que sí», «naturalment»", també indica que té com a sinònim *oi* i que la seva traducció al castellà és *¡claro!*

6. Disquisicions etimològiques

L'etimologia d'aquesta mena de mots sol ser incerta. Així, l'origen de la partícula *eu* és fosc. El DCVB (entrada *eu*²) ho considera una interjecció; de fet, aquest article lexicogràfic té tres accepcions, i l'ús afirmatiu és la tercera accepció: les altres dues són realment usos interjectius. Tanmateix, tenint present que *eh* sols apareix en preguntes i *eu* en respostes, podria ser que tinguessin el mateix origen o que l'una derivés de l'altra.

Quant a *oi*, el *DEt*, el *DECLC* i Badia i Margarit (1994) indiquen que és d'origen expressiu, igual que la interjecció *oi* de dolor (en paral·lel a les interjeccions *ai*, *ei* i *ui*; de fet, Badia i Margarit etiqueta *oi* com a "interjecció [...] habilitada com a adverbi d'afirmació"). Per contra, segons el DCVB *oi* prové del llatí *hoc* 'això', que va donar el català antic *oc* 'sí' (i que també és la manera corrent de respondre afirmativament en occità). Finalment, segons Verdaguer (2002) pot haver-hi hagut una mixtura entre diverses peces lèxiques.

La partícula *oh* podria ser una evolució de l'antic *oc* (Verdaguer, 2002). Caldria veure si es tracta de l'evolució del mot català antic *oc* o bé si la influència històrica de l'occità hi ha tingut res a veure. En efecte, on *oh* es diu més i en més contextos sintàctics és a la Catalunya Nord i a la Segarra. En el primer cas, la influència occitana és palesa (Gómez Duran, 2016). En el segon cas, el català nord-occidental també ha rebut la petja de l'occità gràcies a repoblaments i a les vies de comunicació nord-sud que travessaven el Pirineu, baixant pels rius Segre, Noguera Pallaresa i Noguera Ribagorçana.

Quant a *oh*, cal afegir-hi dos comentaris. El primer és que la *GIEC* explica que, en les preguntes que aquesta gramàtica anomena *de contraexpectativa* (per exemple, *De debò que no té cotxe?*, expressant incredulitat), a Menorca es diuen “amb la conjunció disjuntiva *o*” (és a dir, la mateixa que trobem a la frase *O vens amb mi o et quedes amb ella*), i aporta aquests exemples, *GIEC*, p. 1253):

- (25) a. *O seràs a Ciutadella? (Això no m'ho esperava)*
 b. *O no seràs a Ciutadella? (M'esperava trobar-t'hi)*

No sembla que aquesta *o* de les preguntes de contraexpectativa sigui la conjunció d'oposició. I tampoc és la partícula confirmatòria *oh* usada com a *question tag*. Pareix més aviat un tercer mot. En efecte, el *DCVB* (entrada *o*³) indica que, precisament a Menorca, *o* (pronunciada tancada) és una “Exclamació adherida al nom per a expressar admirativament la grandària, abundància, enormitat, de la cosa indicada pel dit nom”, i porta aquests exemples: *O gent!* (=quanta gent! quina gentada!); *O riaies, que hem fetes!* (=quantes rialles hem fet!). El fet que tots dos usos (*O seràs a Ciutadella?* i *O riaies, que hem fetes!*) siguin exclusius de Menorca fa pensar que, en aquesta illa, *o* té un significat superlatiu. La superlativitat apareix en frases que expressen ‘gran quantitat’ (*o gent!* significaria ‘hi havia més gent de la que t’imagines’); però també permet expressar que se supera la situació prevista per qui emet una pregunta (en [25a] hom suposava que l'altre no seria a Ciutadella).

El segon comentari és que arreu es poden sentir aquestes frases on hom expressa reticència, contrapunt, qüestionament o un judici similar, dient primer el mot *oh* (amb *o* oberta) i tot seguit esmentant el concepte qüestionat, sovint duplicant-lo (o triplicant-lo), i sempre amb una entonació específica (el mot *oh* més agut i els altres mots menys aguts):

- (26) a. *Vull convidar tothom. - Oh, tothom, tothom! I on els posarem?*
 b. *Si t'agredeixen pel carrer, has de trucar a la policia. - Oh, la policia, la policia! Falta que es dignin a aixecar el cul de la cadira!*
 c. *M'agradaria volar com una ploma. - Oh, com una ploma, com una ploma...! I la gravetat, xato?*
 d. *Aquest cap de setmana vull anar a Roma. - Oh, Roma! I l'examen que tens la setmana vinent, què?*

e. *El policia no sabia on anar. N'hi ha per a riure! - Oh, riure, riure! Plorar, hauriem de fer!*

És probable que es tracti de la interjecció per a expressar sorpresa *oh* (la mateixa que trobem a *Oh! Que bonic que és, això!*). És curiós que, en català, això no solgui dir-se amb altres interjeccions (com *au, ep, ei*, etcètera) i, en canvi, aquestes oracions tinguin un cert significat de 'alto!' que enllaçaria amb l'ús irònic que tenen les partícules afirmatives (*Has de resoldre això! - Sí, ara hi corro!* 'no penso fer-ho'), de manera que anteposar aquest *oh* afirmatiu al concepte qüestionat seria una manera d'usar una partícula afirmativa en forma irònica (*M'agradaria voleiar com una ploma. - Sí, com una ploma, com una ploma...! I la gravetat, xato?*). No podem afirmar amb rotunditat que sigui així, però tampoc és descartable.

Finalment, el mot *fa* tal vegada prové de quan el verb *fer* indica 'venir de gust' usat en preguntes: *Fa, un gelat?* ('et ve de gust un gelat?').

7. Conclusions i alguna qüestió més

Les partícules confirmatòries o *question tags* poden anar a l'inici d'una pregunta (llavors van seguides del mot *que*) i al final. Tanmateix, no totes les partícules poden aparèixer en ambdues posicions: alguna d'aqueixes partícules solament apareix en una posició.

El català compta amb un nombre considerable de *question tags*, la majoria de tipus onomatopèic (*ah, eh, eu*), d'altres relacionades amb les partícules negatives (*no*), d'altres obtingudes a partir de mots plens (*fa, tat*) i d'altres d'origen no aclarit (*oh* i *oi*, potser relacionades amb *oc*).

Finalment, algunes reflexions de caràcter sociolingüístic. Com hem vist, aquestes partícules són usuals, almenys a la Catalunya Nord i a l'Occident català. Però, exceptuant *oi*, la llengua estàndard ha girat l'esquena a aqueixes partícules. No apareixen en mitjans de comunicació, no figuren en els llibres d'aprenentatge del català i la seva presència en textos formals (acadèmics, polítics) és nul·la. La pregunta és: com és que unes partícules tan usuals han estat invisibilitzades per l'estàndard? Per què la forma comunicativa neutra del català (l'estàndard) no pot acollir *oh* o *eh* (que es diuen prou)?

8. Referències bibliogràfiques

- Alcover, A. M., i Moll, F. de B. (1926-1962). *Diccionari català-valencià-balear*. Moll.
- Badia i Margarit, A. M. (1994). *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Enciclopèdia Catalana.
- Batllori, M., i Hernanz, M. L. (2013). Emphatic polarity particles in Spanish and Catalan. *Lingua. International Review of General Linguistics*, 128, 9-30.
- Bruguera, J. (1996). *Diccionari etimològic*. Enciclopèdia Catalana.

- Carcellé Freixas, P. (2009). *El parlar de la Ràpita. Llengua i país II*, 2^aed., Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita.
- Castellà, J. M., i Cuenca, M. J. (1995). Una caracterització cognitiva de les preguntes confirmatòries (*question-tags*). *Caplletra*, 18, 65-84.
- Coromines, J. (1980-1991). Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Curial / "La Caixa".
- Cuenca, M. J.). Aproximació sintàctico-pragmàtica a les *question-tags* en català. Dins Shönberger, A., i Stegmann, T. D. (Ed.). *Actes del Desè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, volum III, 397-408. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Fabra, P. (1956). *Gramàtica catalana*. Teide.
- Gómez Duran, G. (2016). *Gramàtica del català rossellonès*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Gran diccionari 62 de la llengua catalana*.(2000). Edicions 62.
- Gran diccionari de la llengua catalana*.(1998). Enciclopèdia Catalana.
- Hualde, J. I. (1992). *Catalan*. Routledge.
- Institut d'Estudis Catalans (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans [DIEC].
- Institut d'Estudis Catalans (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans [GIEC].
- López del Castillo, L. (2001 [1999]). *Gramàtica del català actual. Sintaxi i morfologia*, 2^aed. Edicions 62.
- Oliveras, S. (2002). *Diccionari pràctic i complementari de la llengua catalana*. Castellterçol: La Busca.
- Peytavi Deixona, J. (2016). *El català al nord de Catalunya a principi del segle XXI. Perspectiva històrica de la llengua i realitat lingüística del dialecte*. Institut d'Estudis Catalans.
- Pla i Nualart, A. (2012a). "«Oi tant!», «oi, i tant!», «oh, i tant!»", *Ara* (12-4-2012).
- Pla i Nualart, A. (2012b). "I, a més, oi més i oimés", *Ara* (13-4-2012).
- Riera, M. (1992). *La llengua catalana a Andorra. Estudi dialectològic dels seus parlars rurals*. Institut d'Estudis Andorrans.
- Rull, X. (2013). *Anar astall és fer-ho arreu iau, tat?* Els mots gramaticalitzats en tortosí. Dins Martínez Romero, T. [et al.] [ed.]. *Terres de cruïlla. Estudis sobre les comarques de la diòcesi de Tortosa*, 467-475. Onada.
- Segura Llopes, C. (2003). *Una cruïlla lingüística. Caracterització del parlar del Baix Vinalopó*. Universitat d'Alacant, Departament de Filologia Catalana.
- Solà, J. (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Empúries.
- Verdaguer, P. (2002). *Diccionari del rossellonès*. Edicions 62.